

Z medycznej wokandy

Granice dopuszczalnej krytyki prasowej

JĘDRZEJ
SKRZYPCZAK

W prasie nie brakuje artykułów poświęconych lekarzom. Niestety, najczęściej są to materiały krytyczne, zwykle utrzymane w stylistyce sensacyjnej. Niekiedy zarzuty podnoszone przez dziennikarzy są uzasadnione, ale zdarzają się sytuacje, gdy takie publikacje są bezpodstawne, oparte na relacji jednej strony (np. pacjenta), a w rezultacie krzywdzą niewinne osoby. W powiedzeniu, że gazetą można zabić nie tylko muchę, jest wiele racji. Dlatego warto zwrócić uwagę na instrumenty prawne, które w takich sytuacjach pozwalają na ochronę godności i dobrego imienia „bohatera” materiału prasowego.

Na wstępie trzeba wskazać prawa i obowiązki prasy i dziennikarzy, określone przez ustawodawcę. Jest to profesja – podobnie jak zawód lekarza – zaufania publicznego. Wprawdzie nie ma obecnie samorządu zawodowego żurnalistów, ale przyjęto – w co być może trudno uwierzyć – wiele kodeksów etyki zawodowej.

W doktrynie podkreśla się niezwykle wyraźnie, iż prawa i obowiązki dziennikarza są ściśle ze sobą powiązane. Podstawowym prawem dziennikarza jest, oczywiście, prawo do informacji i powiadamiania społeczeństwa o wszelkich zjawiskach, wydarzeniach, faktach czy też innych sytuacjach znajdujących się w polu zainteresowania prasy. Innym niezwykle ważnym uprawnieniem dzienni-

karzy jest krytyka prasowa. W myśl art. 5 prawa prasowego „każdy obywatel, zgodnie z zasadą wolności słowa i prawem do krytyki, może udzielać informacji prasie. Nikt nie może być narażony na uszczerbek lub zarzut z powodu udzielenia informacji prasie, jeżeli działał w granicach prawem dozwolonych”. W doktrynie wskazuje się, iż krytyka prasowa jest „publiczną oceną, opartą na konfrontacji jakiegoś stanu rzeczywistego z przyjętymi założeniami. Zadaniem krytyki jest wzbogacenie wiedzy i świadomości, a nie wymierzanie sprawiedliwości” (J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 271). Choć w języku polskim temu terminowi nadaje się jednoznacznie pejoratywny sens, krytyka jest analizą i oceną, która może przybierać postać zarówno dezaprobaty, jak też pochwały. Przedmiotem krytyki może być każdy przejaw życia społecznego. Krytyka prasowa stanowi istotny czynnik rozwoju oraz kształtowania stosunków społecznych, politycznych i ekonomicznych. Jej szczególne zadanie polega na eliminowaniu ujemnych zjawisk występujących w życiu społeczno-gospodarczym kraju (ibidem).

Podkreśla się jednak, iż przyznanie dziennikarzowi prawa do krytyki nie oznacza zwolnienia go z konieczności zachowania odpowiedniej jej formy. Krytyka winna być – powtórzmy raz jeszcze – rzetelna i zgodna z zasadami współżycia społecznego. Dlatego niezasadny wydaje się pogląd zakładający, iż krytyka niezgodna z prawdą jest zgodna z art. 41 prawa prasowego. Podawanie bowiem nieprawdy, zwłaszcza w sposób świadomy i celowy, na pewno nie może uchodzić za postępowanie zgodne z zasadami współżycia społecznego i rzetelne. Obszar dopuszczalnej krytyki prasowej nie może wykroczać poza granice zgodnego z prawdą relacjonowania faktów (SN w wyroku z 3.12.1986, I CR 378/86). Należy wyjaśnić, iż granice dozwolonej krytyki prasowej wyznacza-

ją konstytucja, prawo prasowe, normy prawa cywilnego, karnego, a wreszcie zasady współżycia społecznego, w tym normy deontologiczne (Jacek Sobczak, op. cit., s. 134). Spełnienie natomiast nakreślonych w tym przepisie przesłanek powoduje uchylenie bezprawności takiego działania. Nie będzie zatem uchodzić za dopuszczalną krytykę postępowanie, które wypływa z chęci zniesławienia lub naruszenia godności osoby napiętnowanej (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 12 stycznia 1994 r., I ACr 314/93).

W art. 6 prawa prasowego prasa została zobligowana do prawdziwego przedstawiania opisywanych zjawisk. Jest to logiczna konsekwencja przyznania dziennikarzom prawa do krytyki. Korzystanie z takiego dobrodziejstwa winno się wiązać z obowiązkiem hołdowania zasadzie prawdziwego przedstawiania omawianych zjawisk. Zaznaczmy jednak, iż krytyka prasowa, a więc zamieszczanie opinii, faktów, spostrzeżeń czy też stanowisk, winna charakteryzować się rzeczowością, co oznacza, iż zarzuty stanowiące podstawę tej krytyki muszą znajdować potwierdzenie w zgromadzonych materiałach i dokumentach, a także ekspertyzach. Dziś zdaje się przeważać pogląd, iż „krytyka twórcza i zmierzająca do osiągnięcia ważnego społecznego celu, mimo swej ostrości, nie może być uznana za działanie bezprawne” (ibidem).

Reakcja na krytykę prasową może przybrać różną postać. Zainteresowanym służą bowiem takie instytucje, jak odpowiedź na krytykę prasową, sprostowanie, odpowiedź prasowa oraz polemika. Należy też pamiętać o możliwości (i to niezależnie od powyższych środków) wytoczenia powództwa w wypadku naruszenia dóbr osobistych, jak również o represji prawnokarnej, gdy dopuszczono się zniesławienia lub znieważenia. Szczegóły każdej z wyżej opisanych możliwości prawnych przybliżymy w kolejnych numerach „Biuletynu WIL”.